

Ngôn ngữ Văn hóa Ẩm thực Nào?

Tác Giả: Trán Văn Khê

Thứ Hai, 05 Tháng 10 Năm 2009 13:51

Ngôn ngữ Văn hóa Ẩm thực Nào và Cách Nấu Ngon Khác Với Ngôn ngữ Trung Hoa Ra Sao?

Thật ra, tôi rất ngại khi cầm viết ghi lại những câu hỏi đã trả lời cho những bạn bè ngôn ngữ ngoài khi hỏi tôi:

Ngôn ngữ Văn hóa Nam ăn uống thực nào? Hay là cách nấu ăn của ngôn ngữ Văn hóa có khác ngôn ngữ Trung Quốc hay chăng? Vì đó chỉ là những phần nhỏ nên xét đã được nhanh chóng đúc kết để đưa ra những câu hỏi đáp kịp thời chứ không phải do mặt sự sự vật có tính cách khoa học. Trong câu chuyện, mặt vài bạn trong báo Tuổi Trẻ thấy như sét đổ bom của tôi có phần nào lý thú, nghe vui tai nên như tôi ghi ra thành văn bản. Nhờ vậy các bạn, tôi xin gửi đến các bạn để vài mặt chuyện có thể về cách ăn và nấu ăn của ngôn ngữ Văn hóa chúng ta, và xin các tay nghề nấu ăn trong ngôn ngữ của tôi để tôi hay nói chuyện, đám múa búa trống của Làng, đánh trống trống của nhà Sấm.

Trong mặt buổi tiệc, mặt anh bạn Pháp hỏi tôi:

-Chẳng biết ngôn ngữ Pháp và ngôn ngữ Văn hóa Nam ăn uống khác nhau như thế nào?

-Tôi rất ngại so sánh... tôi trả lời... vì so sánh là biết rõ ràng mặt của hai yếu tố để so sánh.

Thật ra tôi có ăn uống theo ngôn ngữ Pháp như làm sao biết cách ăn của ngôn ngữ Pháp bằng ngôn ngữ Pháp chính của người anh. Tôi thì có thể nói qua cách ăn uống của ngôn ngữ Văn hóa chúng tôi. Để cho anh để như, tôi chỉ đưa ra ba cách nấu ăn của ngôn ngữ Văn hóa, rồi anh xem ngôn ngữ Pháp có ăn như vậy chăng?

Ngôn ngữ chúng tôi ăn toàn diêm, ăn khoa học, ăn dân chủ.

1. Ăn toàn diêm: Chúng tôi không chỉ ăn bằng miệng, nên bằng lòng, mà bằng ngũ quan. Trước khi ăn bằng con mắt, và do đó có nhiều món đem đến lên, nhiều màu sắc chen nhau như món gỏi sứa chúng tôi chỉ bằng mắt: có giá màu trắng, các loại rau thơm màu xanh, ớt màu đỏ, tép màu hồng, thịt luộc và sứa màu trắng đỏ, đậu phộng rang màu vàng nâu v.v. Có khi lại có ra hình con rồng, con phượng, trong những món ăn nấu để đãi đám hỏi, đám cưới. Sau khi nhìn cái đẹp của món ăn, chúng tôi thưởng thức bằng mũi, mùi thơm của các loại rau thơm như húng quế, ngò, húng các mùi để biết của món ăn, của cà chua. Răng và nấu để nấu cho cái mềm của bún, cái dai của thịt luộc và sứa, cái giòn của đậu phộng rang để cho xúc cảm tham

Ngô i Vi t Ăn U ng Th Nào?

Tác Giả: Tr n Văn Khê

Thứ Hai, 05 Tháng 10 Năm 2009 13:51

gia vào vi c th ng th c món ăn sau th giác và kh u giác. R i i tai nghe ti ng l c c c a đ u ph ng rang, hay ti ng rào rào c a bánh ph ng tôm, hay ti ng bánh trắng n ng nghe rôm r p. Sau cùng l i m i n m nh ng v khác nhau, hòa h p trong món ăn: l t, chua, m n, ng t, chát, the, cay v. v. Chúng tôi ăn u ng b ng năm giác quan, v cái ăn nh th g i là ăn toàn di n.

2. Ăn khoa h c: Hi n nay, nhi u nhà nghiên c u, nh t là Nh t B n th ng hay s p các th c ăn theo " âm" và " d ng" .

Nói m t cách t ng quát thì nh ng món nào m n thu c v d ng, còn chua và ng t thu c v âm. Ngô i Vi t th ng tr n m n v i ng t làm n c m m, kho th t, kho cá, rang tép, p th t ng, luôn luôn có pha m t chút đ ng; mà ăn ng t quá nh chề, ăn d a h u hay u ng n c d a xiêm thì cho m t chút mu i cho âm d ng t ng x ng. Ngô i Tây khi ăn b i th t chua l i cho thêm đ ng, đã âm l i thêm âm thì âm th nh d ng suy, không đúng theo khoa h c ăn u ng. Ngô i Vi t ph n đông không nghiên c u v th c ăn, nh ng theo truy n th ng c a cha ông đ l i thành ra ăn u ng r t khoa h c. Ngô i Vi t ch ng nh ng đ ý đ n quân bình âm d ng gi a các th c ăn mà còn đ ý đ n quân bình âm d ng gi a ng i ăn và th c ăn. Khi có ng i b c m, ng i n u cháo h i: c m l nh (b m c m a, đem ra ngoài b c m s ng) thì n u cháo g ng vì c m l nh (âm) vào ng i ph i đem g ng (d ng) vào ch ng . N u c m n ng (b m t tr i làm cho s t) thì d ng đã vào ng i ph i n u cháo hành (âm) . L i nghĩ đ n âm d ng gi a ng i ăn và môi tr ng; mùa hè th i ti t có d ng nhi u nên khi ăn có canh chua (âm) ho c h i sâm (âm) ; mùa đông th i ti t có âm nhi u nên ăn th t n ng. Ta có câu: mùa hè ăn cá sông, mùa đông ăn cá bi n

Quân bình trong âm d ng còn th hi n qua đ i u thu c là Thu c lá ph i và đóm l a (d ng) hít m t h i cho khói qua n c lã trong bình (âm) đ h i khói thu c vào c th , ngu n hút có c d ng và âm, không k n c đã l c b t ch t nicotine có h i cho bu ng ph . Ch ng nh ng cân đ i v âm d ng mà còn hàn nhi t n a: th t v t hay th t cá trê - hàn - thì ch m v i n c m m g ng - nhi t -. Cách ăn c a ng i Vi t Nam khoa h c vì phù h p v i nguyên t c âm d ng t ng x ng hành nhi t đ i u hò . Ngoài ra trong m t món ăn th ng đã có ch t b t, ch t th t, ch t rau làm cho s tiêu hóa đ c d dàng.

3. Ăn dân ch : Trên bàn đ n bao nhiêu th c ăn, nh ng chúng tôi có th nh ng món chúng tôi thích, ho c phù h p v i v n đ b o v s c kh e c a chúng tôi. Ăn ít hay ăn nhi u thì tùy theo s c ch a bao t c a chúng tôi, ch không ph i ăn nh ng món không ăn đ c, hay là ăn không n . Nh v y cách c a ng i Vi t Nam r t dân ch .

Anh b n ng i Pháp thích chí c i to: ăn toàn di n, chúng tôi ch a nghĩ đ n là v thính giác, ăn mà nghe ti ng đ ng là vô phép nên ăn b t ngon. Ăn khoa h c, thì chúng tôi ch nghĩ đ n calory mà không bi t âm d ng và hàn nhi t. Còn ăn dân ch , thì hoàn toàn thi u sót vì đ n nhà chúng tôi có m t th c đ n mà m i ng i m t đĩa, ăn không h t s vô phép nên nhi u khi không ngon l m ho c quá no cũng ph i c g ng ăn cho h t. Tôi xin hoàn toàn hoan nghinh cách ăn c a ng i Vi t Nam.

V cách ăn u ng Vi t Nam l i có thêm:

Ngô i Việt Ăn Uống Thế Nào?

Tác Giả: Trần Văn Khê

Thứ Hai, 05 Tháng 10 Năm 2009 13:51

4. Ăn uống đúng: Thức ăn bày bàn mà có một nồi cơm, một tô nước mắm để mọi người cùng xới cơm và chan nước mắm vào bát.

5. Ăn lễ phép: Con lớn lên đã theo học ăn, học nói, học gói, học mở. Học ăn là tránh nhột, khi ăn phải coi nồi, ngồi coi hướng.

6. Ăn tối nhàn: Ăn tối cách chén trái cây, có khi phải ăn tối xong tắm ngay, tắm bồn, tắm làm mát. Nước chén nhột là mì n Trung rất tinh tế ăn món chi phải có nước chén đặc biệt: bánh bèo, bánh lá, bánh khoai đều có nước chén khác.

7. Ăn đa vị: Một miếng nem nướng đã có vị thơm, riêng, muối, tỏi, hành cuộn vào bánh tráng lật lật, có chút bún, rau thơm, ớt (cay), chuối sượng (chát), khế (chua), tỏi (ngọt, mặn cay) có pha hạt điều hay đậu phộng xay (béo). Ăn có năm vị chánh: ngọt, mặn, chua, cay, béo, có chút ngũ sắc đen (tỏi), đỏ (ớt), xanh (rau), vàng (khế chín), trắng (bánh tráng, bún). Ăn một miếng mà thấy 5 màu, 5 vị và có khi hơn thế nữa.

Một lần khác, một anh bạn của tôi khai trình một bữa ăn lớn tại Paris. Anh có mời đại phát thanh và báo chí đến để cho biết rằng một anh có thể thức ăn Trung Quốc và Việt Nam. Các phóng viên muốn biết Việt Nam và Trung Quốc ăn uống có khác nhau như thế nào. Hai đầu bếp Việt Nam và Trung Quốc đứng cạnh nhau ra để báo chí hỏi thì hai người đều không đồng ý là cách ăn uống khác, nhưng phải xuống bếp coi mới thấy.

Nhà bếp như không chia được mấy chục phóng viên, và ai cũng ngời hỏi đầu hỏi m nên ông chia tỉm như tôi tìm câu trả lời cho các nhà báo. Tuy không phải là một chuyên gia về nghệ thuật nấu bếp, nhưng tôi cũng phải tìm câu trả lời thế nào để cho các nhà báo bình lòng. Tôi mới nói rằng, tôi không đi vào chi tiết nhưng chia ra ba điểm khác nhau trong chén.

1. Cách dùng bát: Người Việt Nam thường dùng bát gỗ trong khi người Trung Quốc thích dùng bát sứ, cho nên Việt Nam có phở, hủ tiếu, bún thang, bún bò, bún riêu; mà người Trung Quốc thì chuyên về mì nước, mì khô, mì sợi nhỏ, mì sợi lớn, mì vằn thắn. Người Việt làm bánh dùm, bánh xốp, bánh cuốn, bánh hẹ; người Trung Quốc thì bánh bao. Chả giò người Việt Nam cuộn bằng bánh tráng bột gạo; còn người Trung Quốc thì cuộn nếp trong bánh bằng bột mì.

2. Nước chén chén bên cạnh người Việt nam là nước mắm là bằng cá; còn nước chén chén người Trung Quốc là xì dầu làm bằng đậu nành.

3. Người Việt thì thường pha mặn ngọt; người Trung Quốc thích chua ngọt.

Chỉ nói đại khái vậy mà các phóng viên đã hài lòng; và viết bài trình thuật nêu lên những điểm khác nhau. Ông giám đốc tạp chí Đông Nam Á, sau khi nhìn xét đó, cho phóng viên đến phỏng vấn tôi thêm và hỏi tôi có biệt ngữ nào khác đáng kể khi nói về cách ăn uống của người Việt khác người Trung Quốc không. Tôi trả lời cho phóng viên trong 40 phút. Hôm nay tôi chỉ tóm tắt cho các bạn nhìn thấy điểm chính sau đây.

a. Về rau: người Việt tuy có ăn rau luộc, hay xào; nhưng thích ăn rau sống, rau thơm, mà người Trung Quốc không ưa ăn rau sống, cần sả, giá sống.

Ngô i Việt Ăn Uống Thế Nào?

Tác Giả: Tr n Văn Khê

Thứ Hai, 05 Tháng 10 Năm 2009 13:51

b. Về cá: Ngô i Trung Qu c biết kho, ch ng, chiên nh Ngô i Việt Nam. Nhưng Ngô i Trung Qu c có cá m n không làm m m nh Ngô i Việt. Có r t nhi u cách làm m m và ăn m m: m m thái, m m nêm, m m ru c, m m tôm v. v. . . Các n c Đông Nam Á cũng có làm m m nh Ngô không có n c nào biết làm nhi u lo i m m nh Ngô i Việt.

c. Về thịt: Ngô i Trung Qu c biết quay, kho, luộc xào, hầm nh Ngô i Việt, mà không biết làm nem, bì và các lo i ch nh ch l a, ch qu v. v. . .

d. Ngô i Trung Qu c ít có ph i h p nhi u v trong m t món ăn nh Ngô i Việt. Khi chúng ta ăn m t món ăn nh nem n ng thì có biết bao nhiêu v : l t l t c a bánh trắng, bún, h i mát mát ng t ng t nh d a leo, và đ c biết c a giá s ng tr n v i kh chua, chu i chát, t cay, đ u ph ng cà bùi bùi, và có t ng m n và ng t. Ngô i Việt trong ngh thu t n u ăn r t thích l i đa v và t t c các v y b sung cho nhau, t o ra m t v t ng h p r t phong phú .

Cái ăn chi m ph n khá quan tr ng trong đ i s ng c a chúng t . Khi đ y đ m t tr em thì ph i cho nó h c ăn, h c nói, h c gói, h c m đ biết ăn, nói v i ng i t . Ra đ ng ph i biết " ăn b n" hay " ăn m c" cho ph i cách ph i th . Đ i v i m i ng i không nên " ăn thua" làm chi cho b n lòng. Làm vi c gì ph i c n th n " ăn cây nào, rào cây n y" . Trong vi c tiêu ti n ph i biết " li u c m, g p m m" và đ u cho nghèo đi n a " khéo ăn thì no, khéo co thì m" . Không nên ham ăn quá đ vì " no m t ngon, gi n m t khôn" . Ra làm ăn ph i quy t tâm đ ng " cà l xích xui" ch y theo " ăn có" ng i khác. Ph i biết " ăn ch u" v i ng i làm vi c nghiêm túc thì công vi c kh i b " ăn tr t" . Không nên " ăn gian, ăn l n" hay b l c h i thì " ăn năn" cũng mu n. Trong cu c s ng nên tìm vi c làm h u ích cho gia đình, cho xã h i, cho đ t n c đ ng đ mang ti ng " ăn h i" " ăn bám" ng i khác. Khi đàn ch i ph i biết lên dây đàn cho " ăn" v i gi ng ca, hòa đàn cũng ph i " ăn" v i nhau, " ăn ý" , " ăn r " thì m i ha . Các b n th y ch ng? Cái " ăn" cũng khá quan tr ng nên m i l t vào m t s t ng c a ti ng nói Việt Nam.

Tuy chúng ta không nh Ngô i Trung Qu c " dĩ th c vi tiên" nhưng ph i có ăn m i làm nên vi c vì có " th c m i v c đ c đ o"

Tr n Văn Khê là cha c a Nh c sĩ Tr n Quang H i, h n sinh s ng i Việt Nam.